

ЕФЕКТИ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

(Представлено д.е.н., проф. Боголіб Т.М.)

При написанні наукової статті були охарактеризовані наукові підходи науковців щодо сутності бюджетування. Вказано принципи бюджетування, на основі яких виділено три основні методологічні складові. Проаналізовано мету бюджетування. Досліджено процес впливу глобалізації на систему державного бюджетування в Україні, її позитивні та негативні наслідки. Незважаючи на значні здобутки потребують дослідження ефекти впливу процесів глобалізації на систему державного бюджетування в Україні.

Бюджетування – це управлінська технологія, яка передбачає формування бюджетів для обраних об'єктів та їх використання з метою забезпечення оптимальної структури та співвідношення доходів та витрат, надходжень та видатків, активів та пасивів організації чи її ланок для досягнення встановлених цілей з урахуванням впливу середовища функціонування.

Необхідно наголосити на тому, що бюджетування в жодному разі не замінює систему управління, а лише формує новий підхід до управління з позиції збалансованості надходжень та видатків, доходів та витрат, активів та пасивів організації загалом чи її ланок.

Державне бюджетування країни як складова фінансової системи – це канал, через який економічна глобалізація, а саме глобалізація фінансова, впливає на економічний розвиток держави. Сприятливий глобалізаційний вплив відбувається, зокрема, в частині впливу на фінансовий розвиток. Тому необхідним є визначення характеру зв'язку між цими двома процесами.

Ключові слова: глобалізація; державне бюджетування; фінансова система; національна економіка; державний бюджет; місцевий бюджет.

Постановка проблеми. Бюджетування – специфічний вид діяльності, невід'ємна частина державного управління, що забезпечує розподіл бюджетних ресурсів за цілями, завданнями і функціями. При цьому слід враховувати пріоритети державної політики та суспільну значимість очікуваних результатів. Також воно дозволяє своєчасно оцінювати ступінь досягнення запланованих результатів і в разі необхідності здійснювати коригування запланованих дій.

Розвиток українського суспільства сьогодні підпорядкований загальним закономірностям розвитку сучасної світової системи, головною серед яких є тенденція глобалізації. Саме тому в умовах надзвичайного зростання зовнішніх впливів на економічне, соціальне, культурне і політичне життя українського суспільства, проблема впливу на розвиток глобальних процесів стає центральним питанням виживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню вивчення глобалізаційних процесів в сучасному світі досліджували у своїх працях: В.Андрійчук [1], Н.Біленька [3], І.Карлова [8], С.Контурова [9], Л.Лазебник [10], С.Тігіпко [13], Т.Циба [16] та інші, проте багато питань є відкритими та дискусійними.

Мета статті полягає у аналізі ефектів впливу процесів глобалізації на систему державного бюджетування в Україні.

Виклад основного матеріалу досліджень. Аналіз підходів до визначення поняття бюджетування показує, що ця економічна категорія має спільні риси з рядом інших економічних категорій, а це свідчить про те, що за своєю суттю бюджетування застосовувалось задовго до того, як в економічну науку і практику увійшло саме поняття «бюджетування».

Складно достеменно визначити коли саме зародилось бюджетування. Поліщук С.В. здійснюючи ретроспективний аналіз історичних підходів становлення бюджетування як економічної категорії, виділяє чотири основних етапи його еволюції – від формування теорії управління й планування в організаціях (1970-1980 рр.), появи концепції фінансового планування в рамках фінансового менеджменту (1980-1988 рр.), теорії бюджетного планування як елементу внутрішньофірмового контролінгу (1988-1998 рр.) до теорії бюджетного управління як сучасної технології управління підприємством (1998 р. – теперішній час) [6]. Як бачимо весь період становлення бюджетування, як економічної категорії, згідно з цією періодизацією займає відносно невеликий проміжок часу. Проте, як вказує частина дослідників, бюджетування виникло ще в середньовіччі [14, с. 76].

Розглядаючи організаційно-економічний зміст бюджетування на мікроекономічному рівні з методологічних позицій, за необхідне є виділення його принципових змістовних особливостей та ознак. Бюджетування:

- це інструмент досягнення мети;
- являє собою управління на основі збалансованих фінансових показників;
- управлінням на основі бюджетів;
- охоплює повний контур управління організацією;
- пов'язане з усіма рівнями управління організацією;
- здійснюється безперервно і на регулярній основі.

На базі зазначених принципів можна виділити три основні методологічні складові бюджетування:

- економічна категорія, що володіє змістом і понятійним апаратом;
- комплексна функція і невід'ємна частина діяльності з управління;
- самостійний управлінський процес і цілісна система.

Бюджетування слід розглядати як самостійну функцію управління, тобто особливий вид діяльності, який має цільову спрямованість, певний зміст і способи його здійснення. Аналіз моделі і методів бюджетування дозволяє прийти до висновку, що залежно від конкретно застосовуваної моделі буде змінюватися і сутність бюджетування, і його місце в системі державного управління.

На думку українського вченого Є.Є. Іоніна, «...загальноприйнятого поняття як самого бюджетування, так і окремих його елементів ні в Україні, ні у світі не сформувалося. Концепція бюджетування постійно еволюціонує та у кожній країні має свої особливості» [5, с. 262]. Це підтверджує і той факт, що застосовуються різні підходи до визначення бюджетування (як на рівні фінансів підприємств, так і державних фінансів) та до того, які саме елементи та процеси відносити до бюджетування держави. Тому розглядати сутність бюджетування також варто відповідно до хронологічного розвитку цього явища.

Райзберг Б.А. вважає бюджетування «однією з провідних ланок державного управління економікою, що відображає не лише фінансову, а й соціально-економічну політику держави в цілому» [12, с. 95]. Державне бюджетування як основний вияв фінансового планування становить процес формування і використання бюджету – централізованого грошового фонду з метою фінансування широкого кола суспільних благ, державних програм.

Відповідно до іншої позиції, під бюджетуванням слід розуміти весь процес управління бюджетними коштами на основі встановлених пріоритетів розвитку країни, фіскальної стратегії, обґрунтованих розрахунків бюджетних видатків і оперативного управління програмами у процесі їх виконання для досягнення визначених цілей [2, с. 9].

Детальніше розкрити суть бюджетування та конкретні етапи його здійснення і характерні риси на кожному з них можна, визначивши складові цього процесу. Проте різні методи бюджетування передбачають наявність відповідних елементів державного бюджетування.

У розвинутих країнах за останні 50 років методи, технології та процедури бюджетного менеджменту зазнали швидких і суттєвих змін: від традиційного бюджету, бюджету від результатів виконання, базового бюджетування, бюджетування «з нуля», бюджетування «sunset» до бюджету на підставі цільових програм [15, с. 31].

Методи бюджетування, найчастіше застосовувані в державному управлінні, такі:

— постатейний бюджет – проста система рахунків із зазначенням об'єктів видатків; простий інструмент створення бюджетних рахунків, які можна уніфіковано застосовувати у складних умовах державного управління. Такий метод ускладнює розуміння взаємозв'язків між спожитими факторами та завданнями, основна увага приділяється правильності видатків, а не доцільності результатів;

— складання бюджету з нуля – вибір відбувається на основі зв'язків між спожитими факторами, обсягами робіт і орієнтуванням на ефективність і впливи; вибір з-поміж конкуруючих ресурсних стратегій залежно від їхнього рейтингу, що дає змогу виключити або обмежити низькопріоритетні програми чи напрямки діяльності й збільшити фінансування високопріоритетних напрямів завдяки перерозподілу ресурсів;

— бюджет, орієнтований на результат, за якого відповідальність не обмежується ідеями фіскальної єдності та дотримання стандартів; окрім визначення фінансування, акцент робиться на очікуваному результаті, передбачає оцінку роботи, результативність та досягнення;

— програмне бюджетування на основі складання та виконання програм, встановлення пріоритетів, цілей та завдань, що дає можливість забезпечити досягнення найважливіших цілей за наявних або очікуваних ресурсів тощо [11, с. 131].

Вплив глобалізації на національну економіку України досить складний та суперечливий. Існують як позитивні, так і негативні сторони. Позитивні сторони очевидні: можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин; скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що сприятиме підвищенню цінової конкурентоспроможності

українських виробників. Цим самим наша країна виконає одну з головних умов поглиблення відносин з Європейським союзом та отримає можливість захисту інтересів України та її підприємств відповідно до міжнародних форм та процедур. Також позитивним фактором глобалізації для України є можливість її входження до міжнародних коопераційних проєктів, що забезпечить інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів та розширити можливості більш вільного доступу до зарубіжних ринків за рахунок зменшення тарифних і нетарифних перешкод.

Негативні наслідки глобалізації – це: домінування економічно розвинених країн; пригнічення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції; соціальна нерівність у порівнянні з економічно успішними країнами; глобалізація вивільнює економічні сили, які поглиблюють нерівність у сфері зайнятості у питаннях продуктивності праці, матеріального добробуту та ін.

Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Світового банку, ВВП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 135 місце). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку, про що говорить досить низький ВВП на душу населення. Через не конкурентоспроможність занепадають цілі галузі.

Пріоритетними напрямками розвитку економіки України в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних угруповань [3, с. 15].

Таким чином, глобалізація – реальність сучасного суспільства і являє собою комплексний процес, що впливає на різні сфери функціонування суспільства, впливає на формування світової економіки із єдиним ринком, в якому вільно переміщуються капітал, товари, послуги та робоча сила [7].

Фінансова глобалізація надає великі можливості щодо використання бюджетних ресурсів і технологій, диверсифікації діяльності, а також розвитку нових технологій у фінансовій сфері. Міжнародна фінансова діяльність в умовах фінансової глобалізації характеризується високою мобільністю, масштабністю, диверсифікацією та інтеграцією.

Варто зазначити, що поряд з позитивним ефектом від розвитку, підвищення мобільності, розширення масштабів, збільшення можливостей, фінансова глобалізація тягне за собою неоднозначні наслідки як економічного, так і соціального характеру.

Позитивні ефекти фінансової глобалізації:

- спрощення доступу на глобальний фінансовий ринок;
- прискорення інтеграції країн шляхом створення наднаціональної системи регулювання транскордонних фінансових потоків;
- підвищення ролі фінансової інформації та її доступності для учасників світового фінансового ринку;
- розширення масштабів бюджетних ресурсів;
- активізація злиття і поглинання, концентрації капіталу, створення ТНК;
- спрощення доступу до технологічного й управлінського досвіду;
- впровадження в практику комплексних стандартів інформації, що забезпечують прозорість діяльності суб'єктів фінансового ринку;
- зміцнення позицій фінансових інститутів і підвищенні ролі країн у розвитку міжнародного фінансового ринку.

До негативних наслідків фінансової глобалізації можна віднести:

- зростання фінансових ризиків на глобальному фінансовому ринку;
- періодичні світові фінансові кризи, що породжують нестійкість світового фінансового ринку і справляють вплив на всіх його учасників;
- швидке переміщення величезних мас спекулятивного капіталу між країнами, здатне різко погіршити стан національних економік;
- нерівномірний розподіл позитивних результатів фінансової глобалізації між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються.

Враховуючи викладені позитивні й негативні аспекти фінансової глобалізації та їх вплив на фінансово-економічний розвиток країни, визначимо дію економічної (фінансової) глобалізації на ефективність функціонування державного бюджетування України згідно з нашим трактуванням: державне бюджетування – це сукупність взаємодіючих елементів, таких як інститути; організації; бюджетний механізм; інструменти бюджетного регулювання, які при взаємодії сукупно формують властивості емерджентності і синергії, забезпечують стійке функціонування системи на певному історичному часовому інтервалі та виконання нею функцій, необхідних суспільству. Тобто необхідно

розглядати ефекти впливу економічної (фінансової) глобалізації на кожну окрему із зазначених складових державного бюджетування та в їх взаємодії [17, с. 241].

Як відомо, в сучасних умовах ступінь впливу глобалізації в різних країнах світу обумовлюється наявністю якісного розриву в рівні економічного розвитку, при цьому стійке збереження такої ситуації спричинено чинниками інституційного характеру.

На нашу думку, одним з основних позитивних ефектів впливу економічної глобалізації є розвиток інститутів і організацій державного бюджетування України у контексті підвищення рівня відкритості, прозорості (транспарентності) цієї системи. Принцип прозорості державного бюджетування (в поєднанні з її публічністю) зафіксований статтею 7 Бюджетного кодексу України. Звертає на себе увагу той факт, що державне бюджетування як «сукупність державного бюджету і місцевих бюджетів» (пп. 2.1.5. Бюджетного кодексу України) вже за визначенням є прозорою. Адже зміст державного бюджету та місцевих бюджетів є очевидним, склад останніх чітко унормовано законодавством (пп. 2.1.34 Бюджетного кодексу України). При цьому відсутні розходження в трактуванні державного бюджету та місцевих бюджетів, які зафіксовані положеннями фінансової теорії та їх втіленням на практиці (як це нерідко відбувається у вітчизняних реаліях). Вважаємо, що зміст законодавчо визначеного принципу публічності та прозорості стосується не загалом державного бюджетування країни, тобто знерухомлених показників дохідної та видаткової частини бюджетів різних рівнів, їх фінансування, а тих рішень і заходів, які зумовили появу таких показників. Йдеться саме про бюджетний процес – діяльність, до якої залучені різні суб'єкти – «організації, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями» (п. 19.3 Бюджетного кодексу України) [2].

Через такі складові державного бюджетування країни, як бюджетний механізм та інструменти бюджетного регулювання можливим є визначення ефектів впливу економічної глобалізації на державне бюджетування не тільки у якісному, але й в кількісному вираженні. Так, серед позитивних ефектів можна відзначити розширення кола міжнародних фінансових інститутів, які ефективно співпрацюють з національною економікою безпосередньо через державне бюджетування, зокрема її відповідні складові елементи, що дає змогу Україні залучати бюджетні ресурси під реалізацію відповідних цільових програм. Однією з таких є Програма бюджетної підтримки ЄС – це міжнародна фінансова угода для підтримки структурних реформ у країні, яка передбачає перерахування коштів на безоплатній і безповоротній основі до державного бюджету країни після виконання взаємоузгоджених умов для виділення коштів.

Глобалізація спроможна знищити привілейовану інформованість груп інтересів на фінансовому ринку, тому що фінансова система в цілому, й державне бюджетування зокрема, повинні відповідати вимогам зовнішніх учасників (які зумовлюють конкуренцію посередників), що сприяє отриманню більш достовірної та глибокої інформації. Але якщо зовнішні учасники зацікавлені у співпраці з групами інтересів для збереження обмеженого доступу до інформації, а не в конкурентоспроможному фінансовому ринку, тоді поліпшення інформованості в системі не відбудеться.

За фінансової глобалізації посередники можуть імпортувати кращі адміністративні практики та фінансові техніки, покращуючи тим самим корпоративне бюджетне управління.

Фінансова глобалізація сприяє розподілу ризику, що очевидно на світовому рівні. Але також це відбувається в кожній окремій країні, оскільки національні капітали можуть експортуватися за кордон з метою розподілу ризику. Країна зможе позичати в благополучні періоди і запозичувати в неблагополучні, таким чином, коливання в інвестиціях, споживанні і доходах не будуть значними. Глобалізація сприяє переходу від портфельних інвестицій з низьким ризиком і низькою прибутком до портфельних інвестицій з великим ризиком і високим прибутком. Але якщо фінансові учасники реалізують національні активи та товари внутрішнього ринку, а міжнародна торгівля характеризується високими трансакційними витратами, тоді не буде мотивації для міжнародної диверсифікації ризику.

Міжнародний рух капіталів допомагає залучати і об'єднувати заощадження у світовому масштабі. Можливість інвестувати внутрішні заощадження поза домом у пошуках кращої прибутковості активізує роботу фінансових агентів з об'єднання внутрішнього капіталу. Передбачається, що зовнішні заощадження не замінюють внутрішні. Але якщо фінансова глобалізація оберігає від невпевненості в фінансових ринках, тоді немає необхідності робити заощадження і можна будувати розвинену систему без значного їх збільшення.

Фінансова глобалізація зменшує міжнародні трансакційні витрати і завдяки цьому сприяє зв'язку між фінансовим і реальним секторами міжнародної економіки [17, с. 248].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Жодна держава у світі сьогодні не може бути ізольованою від сучасних глобалізаційних процесів, адже в них вона включена в «автоматичному режимі». Тому перед кожною державою постає потреба інтегруватись у світовий простір, віднайти своє достойне місце в ньому та визначити свою роль щодо динаміки глобалізаційного розвитку. Переважною мірою процес включення України в сучасний глобалізаційний простір має хаотичний, не структурований характер.

Сукупність визначених негативних наслідків впливу економічної (фінансової) глобалізації на державне бюджетування країни породжує ймовірність бюджетної небезпеки держави, що потребує розроблення низки відповідних заходів з її нівелювання і подальшого подолання у перспективі.

Список використаної літератури:

1. Андрійчук В. Глобалізація, інтеграція, економічна безпека України / В. Андрійчук // Політика і час. – 2003. – № 9. – С. 61–71.
2. Бабич Т.С. Бюджетування в Україні: становлення та перспективи розвитку : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / Т.С. Бабич. – Київ, 2008. – 245 с. – С. 9.
3. Біленька Н.О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації / Н.О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : мат-ли міжн. наук. студ.-аспір. конф-ції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2009. – С. 15–16.
4. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2542-14>.
5. Іонін Є.Є. Бюджетування як засіб реалізації ефективної фінансової політики держави / Є.Є. Іонін // Економічний аналіз. – 2013. – Т. 14. – № 1. – С. 262.
6. Історичні аспекти розвитку теоретичних підходів до бюджетування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evntukpi_2013_10_39.pdf.
7. Каїра Л.Г. Україна і сучасні процеси світової економічної глобалізації / Л.Г. Каїра, К.А. Титар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slavutajournal.com.ua/archiv-nomeriv/slavuta-vipusk-6-2013/ukraina-i-suchasni-procesi-svitovoi-ekonomichnoi-globalizacii/>.
8. Карлова І.О. Глобалізація: сутність, наслідки та вплив на соціально-економічний розвиток України / І.О. Карлова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 41–52.
9. Контурова С.М. Головні чинники і наслідки розвитку економіки України в умовах глобалізації / С.М. Контурова // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 91–97.
10. Лазебник Л.Л. Глобалізація як середовище формування політики економічного розвитку країни / Л.Л. Лазебник // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 11. – С. 94–100.
11. Перфілова Н.М. Проектний підхід до управління державними фінансами / Н.М. Перфілова // Математичні машини і системи. – 2009. – № 2. – С. 130–132.
12. Райзберг Б.А. Государственное управление экономическими и социальными процессами / Б.А. Райзберг. – Москва : ИНФРА-М, 2005. – С. 95.
13. Тігітко С.Л. Стратегія розвитку України в умовах економічної інтеграції та глобалізації фінансових ринків / С.Л. Тігітко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 3–9.
14. Федулова Л.І. Сучасні концепції менеджменту : навч. посібник / за ред. проф. Л.І. Федулової. – К. : ЦУЛ, 2007. – 536 с.
15. Федчук С.І. Правове регулювання програмно-цільового методу у бюджетному процесі: досягнення та перспективи / С.І. Федчук // Фінансове право. – 2012. – № 1 (19). – С. 31.
16. Циба Т.Є. Коригування розвитку національної економіки до сучасних умов глобалізації / Т.Є. Циба // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 30–38.
17. Чуркіна І.Є. Діалектика трансформації бюджетної системи України в умовах глобалізації : монографія / І.Є. Чуркіна. – Тернопіль : Астон, 2015. – 386 с.

References:

1. Andrijchuk, V. (2003), «Globalizacija, integracija, ekonomichna bezpeka Ukrai'ny», *Polityka i chas*, № 9, pp. 61–71.
2. Babych, T.S. (2008), *Bjdzhetuvannja v Ukrai'ni: stanovlennja ta perspektvyvy rozvytku*, avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.00.08, Kyi'v, 245 p., pp. 9.
3. Bilen'ka, N.O. (2009), «Priorytety i naprjamky rozvytku ekonomiky Ukrai'ny v umovah globalizacii'», *Ekonomika Ukrai'ny v umovah posylennja globalizacijnyh procesiv: vyklyky i perspektvyvy, materialy mizhnarodnoi' naukovoï' students'ko-aspirants'koi' konferencii'*, vid 15–16 travnja, LNU im. I.Franka, L'viv, pp. 15–16.
4. Ministerstvo finansiv Ukrai'ny, «Bjdzhetnyj kodeks Ukrai'ny», available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2542-14>
5. Ionin, Je.Je. (2013), «Bjdzhetuvannja jak zasib realizacii' efektyvnoi' finansovoi' polityky derzhavy», *Ekonomichnyj analiz*, Vol. 14, № 1, pp. 262.
6. «Istorychni aspekty rozvytku teoretychnyh pidhodiv do bjdzhetuvannja» (2013), available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evntukpi_2013_10_39.pdf
7. Kai'ra, L.G. and Tytar, K.A. (2013), «Ukrai'na i suchasni procesy svitovoi' ekonomichnoi' globalizacii'», available at: <http://slavutajournal.com.ua/archiv-nomeriv/slavuta-vipusk-6-2013/ukrai'na-i-suchasni-procesi-svitovoi-ekonomichnoi'-globalizacii/>
8. Karlova, I.O. (2008), «Globalizacija: sutnist', naslidky ta vplyv na social'no-ekonomichnyj rozvytok Ukrai'ny», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 11, pp. 41–52.
9. Konturova, S.M. (2006), «Golovni chynnyky i naslidky rozvytku ekonomiky Ukrai'ny v umovah globalizacii'», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 12, pp. 91–97.

10. Lazebnyk, L.L. (2005), «Globalizacija jak seredovyshe formuvannja polityky ekonomichnogo rozvytku kraïny», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 11, pp. 94–100.
11. Perfilova, N.M. (2009), «Proektnyj pidhid do upravlinnja derzhavnymy finansamy», *Matematychni mashyny i systemy*, № 2, pp. 130–132.
12. Rajzberg, B.A. (2005), *Gosudarstvennoe upravlenie jekonomicheskimi i social'nymi processami*, INFRA-M, Moskva, pp. 95.
13. Tigipko, S.L. (2004), «Strategija rozvytku Ukrainy v umovah ekonomichnoi' integracii' ta globalizacii' finansovyh rynkiv», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 7, pp. 3–9.
14. Fedulova, L.I. (2007), *Suchasni koncepcii' menedzhmentu*, in Fedulova, L.I. (ed.), CUL, Kyi'v, 536 p.
15. Fedchuk, S.I. (2012), «Pravove reguljuvannja programno-cil'ovogo metodu u bjudzhetnomu procesi: dosjagnennja ta perspektyvy», *Finansove pravo*, № 1 (19), pp. 31.
16. Cyba, T. Je. (2004), «Koryguvannja rozvytku nacional'noi' ekonomiky do suchasnyh umov globalizacii'», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 4, pp. 30–38.
17. Churkina, I. Je. (2015), *Dialektyka transformacii' bjudzhetnoi' systemy Ukrainy v umovah globalizacii'*, monografija, Aston, Ternopil', 386 p.

БОБУХ Сергій Олександрович – аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Наукові інтереси:

– бюджетна політика;

– державне бюджетування.

E-mail: bobukh.1978@mail.ru.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2017.